

A büntetlenség vége:

Elévülés és a korrupció üldözése Magyarországon

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL**

MAGYARORSZÁG

www.transparency.hu

Szerző: Földes Ádám
Szakmai lektor: Ligeti Miklós
Korrektúra: Sepsi Tibor
Fordította: Müller Ákos
Tördelés: Schiffer Kata
© istockphoto/Nick Schlax

A szerző ki szeretné fejezni köszönetét valamennyi interjúalanyának, hogy e tanulmány megírása során a büntető igazságszolgálati gyakorlatában szerzett tapasztalataikra is támaszkodhatott.

Az Európai Unió Bűnmegelőzés és a bűnözés elleni küzdelem programjának támogatásával
Európai Bizottság – Belügyi Főigazgatóság
Ez a kiadvány a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak
bármilyen felhasználásáért.

A kutatás kézírata 2010. szeptemberében zárult le.

A büntetlenség vége: elévülés és a korrupció üldözése Magyarországon¹

I. Bevezetés

Bár gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos elhúzódó eljárások és az enyhe ítéletek, amelyek részben az időmúláson alapulnak, minden alkalommal mély felháborodást keltenek a magyar emberekben, az elévülési idő kérdése sosem volt valóságos közéleti vita tárgya. A jelentős gazdasági bűncselekmények feltehetően gyakran kapcsolódnak korrupció ügyletekhez, és esetlegesen a jogellenes pártfinanszírozáshoz, utóbbit azonban szinte soha nem lehet bizonyítani. Az eljárások adott esetben hét vagy tíz évig is eltartanak – szemben a hétköznapi bűncselekmények kapcsán folyó büntetőeljárások átlagosan két-három évvel – az eredmények pedig kiábrándítóak. Az igazi indítékok ritkán derülnek ki, sok esetben pedig csak a magas szintű korrupciós rendszerek súlytalan résztvevőit ítélik el. E tanulmány az elévülés² szerepét vizsgálja a korrupció elleni küzdelemben, de célja az is, hogy rávilágítson a magyar büntető igazságszolgáltatás lassúságának okaira a korrupcióval összefüggő, és gazdasági bűncselekmények esetében.

2. A korrupcióra vonatkozó elévülés sajátos szabályai és konkrét tartamai

A Büntető Törvénykönyv kétfajta elévülést szabályoz, illetve egy harmadik típus szintén elévülési szabálynak tekinthető. A szabálysértési törvény szintén ezt a rendszert követi, egy lényeges különbséggel: a Büntető Törvénykönyv nem ismeri az abszolút elévülési időt, míg a szabálysértési törvény igen. A polgári jogi elévülésre vonatkozó rendelkezések a Polgári Törvénykönyvben, valamint a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényben szerepelnek. A közszférára vonatkozó fegyelmi szabályok számos jogszabályban jelennek meg, amelyek mindegyike eltérően szabályozza az elévülést.

2.1 A büntethetőség elévülése

Az első típust a Büntethetőség elévülése alcím alatt szabályozzák.³ Az elévülés büntethetőséget megszüntető oknak minősül.⁴ Az elévülés főszabálya elég egyszerű „a büntethetőség elévül a) olyan büntett esetén, amely életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, húsz év; b) egyéb bűncselekmény esetén a büntetési tétel felső határának megfelelő idő, de legalább három év elteltével”.⁵

Az elévülés kapcsán a Büntető Törvénykönyv nem tesz különbséget a bűncselekmények, például a tulajdon elleni bűncselekmények kapcsán, vagyis nincsenek speciális elévülési szabályok a korrupcióval összefüggő bűncselekmények vonatkozásában. Az egyedüli kivétel a legsúlyosabb bűncselekmények szűkre szabott csoportja, ahol „nem évül el [a következő bűncselekmények] büntethetősége”. Ebbe a csoportba tartoznak a háborús büntettek, az emberiség elleni bűncselekmények, az emberölés súlyosabban minősülő esetei, az emberrablás és az előljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak súlyosabban minősülő esetei, valamint a terrorcselekmény, a légi jármű hatalomba kerítése és a zendülés súlyosabban minősülő esetei, ha a halált szándékosan okozva követik el.⁶

A Büntető Törvénykönyv egyértelműen meghatározza az elévülési idő kezdőnapját.⁷ A 35. § szabályozza az elévülési félbeszakadását és nyugvását:

„(1) Az elévülést félbeszakítja a büntető ügyekben eljáró hatóságoknak az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménye. A félbeszakítás napján az elévülés határideje ismét elkezdődik. (2) Ha a büntetőeljárást felfüggesztik, a felfüggesztés tartama az elévülés határidejébe nem számít be. Ez a rendelkezés nem alkalmazható,

1 A tanulmányt Földes Ádám, a Transparency International jogi szakértője írta. A büntetőjogi szaklektor Ligeti Miklós volt, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Statisztikai és Elemző Osztályáról.

2 A következő kifejezések a tanulmányban szinonimaként szerepelnek: elévülés, elévülési idő.

3 Btk. 32. § a) pont; 33-35. §.

4 A Btk. 32. §-a pontja szerint „A büntethetőséget megszünteti a) az elkövető halála, b) az elévülés, c) a kegyelem, d) a tevékeny megbánás, e) a törvényben meghatározott egyéb ok.”

5 Btk. 33. § (1) bekezdés

6 Btk. 33. § (2) bekezdés

7 „Az elévülés határidejének kezdő napja a) befejezett bűncselekmény esetén az a nap, amikor a törvényi tényállás megvalósul, b) kísérlet és előkészület esetén az a nap, amikor az ezeket megvalósító cselekmény véget ér, c) olyan bűncselekmény esetén, amely kizárólag kötelesség teljesítésének elmulasztásával valósul meg, az a nap, amikor az elkövető még a büntető törvényben megállapított következmény nélkül eleget tehetne kötelességének, d) olyan bűncselekmény esetén, amely jogellenes állapot fenntartásában áll, az a nap, amikor ez az állapot megszűnik.” – 34. §

ha a büntetőeljárást azért függesztik fel, mert az elkövető kiléte a nyomozásban nem volt megállapítható, ismeretlen helyen tartózkodik vagy elmebeteg lett. (3) Az elévülés határidejébe nem számít be az a tartam sem, amely alatt személyes mentesség folytán a büntetőeljárás azért nem volt megindítható vagy folytatható, mert a törvényben biztosított mentelmi jogot a döntésre jogosult nem függesztette fel, illetőleg az eljárás megindításához vagy folytatásához a hozzájárulását nem adta meg. Ez a rendelkezés nem alkalmazható olyan magánindítványra büntethető bűncselekmény esetén, amely miatt a vádat a magánvádló képviseli. (4) Próbára bocsátás (72. §) esetén a próbaidő tartama az elévülés határidejébe nem számít be. (5) Ha az ügyész a vádemelést elhalasztja, ennek tartama az elévülés határidejébe nem számít be”.

Az elévülési idő félbeszakadását eredményező cselekmények értelmezése lényeges a Büntető Törvénykönyv idézett rendelkezésének értékelése szempontjából (részletesen lásd az alábbi 3.3 pontban). A Büntető Törvénykönyv rendelkezései mellett a büntetőeljárás törvény is tartalmaz az időmúlással kapcsolatos szabályokat, például a nyomozás határidejét, amelyeknek hasonló hatásuk van. Ha a gyanúsított kihallgatásától számított két év eltelt, az ügyész dönt arról, hogy a nyomozást meg kell-e szüntetni, vagy vádemelésnek, a vádemelés elhalasztásának vagy az ügy közvetítői eljárásra utalásának van-e alapja.⁸

A büntetőeljárás törvény kimerítő listát tartalmaz a büntetőeljárás felfüggesztésének alapjairól.⁹ Az ügyész legfeljebb egyéves határidőt állapíthat meg a külföldön tartózkodónak a visszatérésre, illetve az érdekeltnek kereset benyújtására, a személyi állapot kérdésének eldöntése érdekében. Ha az ügyész által megállapított határidő eredménytelenül telt el, az eljárást folytatni kell. A felfüggesztés tartama a nyomozás határidejébe nem számít be.¹⁰

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény az elévülési idő kezdőnapját illetően a Büntető Törvénykönyv logikáját követi.¹¹ Amennyiben a cselekményt eredetileg bűncselekménynek tekintették, azonban a büntető ügyben eljáró hatóságok vagy bíróság az ügyet utóbb áttette a szabálysértési hatósághoz, az elévülési idő az áttétel napján kezdődik. Az általános elévülési idő hat hónap, amelyet félbeszakítanak a szabálysértési hatóság, fegyelmi hatóság, az ügyészség és a bíróság által foganatosított eljárási cselekmények. A félbeszakítás napjával az elévülési idő újratekintődik. A cselekmény elkövetésétől számított két év elteltével nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak, ami abszolút elévülési idő.¹²

2.2 A büntetés elévülése

A második típus a büntetés elévülése, amelynek szabályai minden bűncselekmény-kategória esetében azonosak, a háborús büntettek, és az emberiség elleni bűncselekmények kivételével.¹³ A szabadságvesztés végrehajthatósága elévül tizenöt évi szabadságvesztés vagy ennél súlyosabb büntetés esetén húsz év, tíz évi vagy ezt meghaladó tartamú szabadságvesztés esetén tizenöt év, öt évi vagy ezt meghaladó tartamú szabadságvesztés esetén tíz év, öt évet el nem érő tartamú szabadságvesztés esetén öt év elteltével.

A közérdekű munka, a pénzbüntetés és a kitiltás végrehajthatósága öt év elteltével évül el. A foglalkozástól eltiltás, a járművezetéstől eltiltás, a kiutasítás és közügyektől eltiltás végrehajthatósága öt évi vagy ezt meghaladó tartam esetén tíz év, öt évet el nem érő tartam esetén öt év elteltével évül el.

„A büntetés elévülésének határideje a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napjával, ha pedig a büntetés végrehajtását felfüggesztik, a próbaidő leteltének a napjával kezdődik. Ha az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása alatt megszökik, az elévülés határideje a szökés napjával ismét elkezdődik. [...]Az elévülést félbeszakítja az elítélt ellen a büntetés végrehajtása végett tett intézkedés. A félbeszakítás napjával az elévülés ismét elkezdődik.”¹⁴

A szabálysértési szankciók végrehajtásának elévülési ideje egy év, amit félbeszakít az elzárás, illetőleg a pénzbírság végrehajtása iránt tett intézkedés. Két év eltelté után semmilyen szankciót nem lehet végrehajtani, ami abszolút elévülési idő.¹⁵

2.3 A korábbi elítéléshez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alóli mentesülés

Bár a harmadik típust nem elévülésnek nevezik, annak nyilvánvalóan elévülési funkciója van. A bűncselekmény elkövetésének következtében az elítéltet büntetéssel sújtják.

8 Be. 190. § (3) bekezdés

9 188. § (1) bekezdés „Az ügyész határozattal felfüggeszti a nyomozást, ha a) a gyanúsított ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodik, és az eljárás a távollétében nem folytatható, b) a gyanúsított tartós, súlyos betegsége vagy a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége miatt az eljárásban nem vehet részt, d) az eljárás lefolytatásához előzetes kérdésben hozott döntést kell beszerezni, e) jogsegély iránti megkeresés külföldi hatóság általi teljesítése szükséges és további, Magyarországon elvégzendő nyomozási cselekmény már nincs, f) nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett bűncselekmény miatt a büntetőeljárás megindításához szükséges döntést kell beszerezni, g) nemzetközi büntetőbíróság a joghatóságába tartozó ügyben a magyar hatóságot a büntetőeljárás átadása végett megkeresi”. Az országgyűlési képviselők, bírók, ügyészek, stb. mentelmi jogát a d) pont alá eső előzetes kérdésnek tekintik, amely a büntetőeljárás felfüggesztésével jár, amennyiben a jogosult szerv/személy nem függeszti fel a mentelmi jogot.

10 Be. 188. § (3), (4) és (7) bekezdés.

11 11. §

12 A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 11. §

13 Btk. 67. § (4) bekezdés

14 Btk. 68. § (1), (2) és (4) bekezdés

15 A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 26. §

Ugyanakkor a büntetésnek további következményei is vannak, mégpedig a büntetett előélet, amely megakadályozza, hogy az érintett személy bizonyos tisztségeket betöltsön. Ez a joghátrány nem tart örökké, lejárhat, vagy más módon is megszűnhet.

A Büntető Törvénykönyv 100. §-a a következőképpen rendelkezik „(1) A mentesítés folytán - törvény eltérő rendelkezése hiányában - az elítélt mentesül az elítéléshez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól. (2) A mentesített személy büntetlen előéletűnek tekintendő, és nem tartozik számot adni olyan elítéltekről, amelyre nézve mentesítésben részesült. (3) Újabb bűncselekmény elkövetése esetén a mentesítés nem terjed ki azokra a hátrányos következményekre, amelyeket e törvény a korábbi elítéléshez fűz.” A mentesítésnek három módja van: a) a törvény erejénél fogva, b) bírósági határozat alapján, c) kegyelem útján. A büntetés fajtájától és tartamától függően a törvény erejénél fogva a mentesítés különböző, a büntetés kitöltésének napja, és a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő tíz év eltelte közötti időpontokban áll be.

A Büntető Törvénykönyv előírja, hogy nem mentesíthető a foglalkozástól eltiltás alól, aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el, és méltatlanság miatt a bíróság a foglalkozástól véglegesen eltiltotta.¹⁶ Volt egy olyan, a Büntető Törvénykönyv módosítására irányuló tervezet, amely az utóbbi joghátrányt a korrupcióval összefüggő bűncselekmények esetében is előírta volna, de nem fogadták el.

A bíróságok általános gyakorlatszerint minden korrupcióval összefüggő bűncselekményért elítélt személlyel szemben közügyektől eltiltást szabnak ki. E szankció legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év, amely az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik, de nem számít bele a szabadságvesztés tartama, illetve amíg az elítélt kivonja magát a szabadságvesztés végrehajtása alól.¹⁷ Bár a közügyektől eltiltás mellékbüntetés, amelyet csak szándékos bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott szabadságvesztés mellett alkalmaznak, annak joghatása a szabadságvesztés kitöltését követően kezdődik, így bizonyos hasonlóságot mutat a büntetett előélettel.

A szabálysértéshez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alóli mentesülés a törvény erejénél fogva két év eltelte után áll be.¹⁸

I. táblázat

Bűncselekmények	Jogforrás (Büntető Törvénykönyv)	Elévülési idő (év) a nyo- mozás befejezéséig vagy a büntetőeljárás megindításáig	Elévülési idő (év) a büntetőeljárás befejezéséig vagy az ítélelhozatalig	
			Relatív elévülési idő	Abszolút elévülési idő
Vesztegetés (beleértve a Vesztegetés nemzetközi kapcsolatban bűncselekményt is)				
Hivatali vesztegetés (passzív) ²⁰		250.§	5 év 8 év (fontosabb ügyek, vagy vezető beosztású hivatalos személy) 8 év (kötelességszegés, bünszövetség vagy üzletszerűség) 10 év (kötelességszegés, bünszövetség vagy üzletszerűség, amennyiben az elkövető vezető beosztású hivatalos személy vagy a cselekmény fontosabb ügyeket érint)	n/a
Passzív gazdasági vesztegetés a köz- és magánszférában ²¹		251.§	3 év 5 év (kötelességszegés) 8 év (bünszövetség vagy üzletszerűség)	n/a
Gazdasági vesztegetés a köz- és magánszférában – önálló intézkedésre jogosult személyek (passzív) ²²		252.§	5 év 8 év (kötelességszegés) 10 év (fontosabb ügyek, bünszövetség vagy üzletszerűség)	n/a
Hivatali vesztegetés (aktív) ²³		253.§ (1)-(2)	3 év 5 év (kötelességszegés)	n/a
Hivatali vesztegetés (aktív), amelyet magánszférabeli tisztviselő k mulasztása segít elő ²⁴		253. § (3)-(4)	3 év (az ellenőrzési kötelezettség szándékos elmulasztása) 2 év (az ellenőrzési kötelezettség gondatlan elmulasztása)	n/a

16 Btk. 57. § (3) bekezdés

17 Btk. 63. §

18 A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 28. §

19 A magyar Büntető Törvénykönyv nem hivatalos fordítás megtalálható itt: http://viso.jrc.ec.europa.eu/contaminated_lands/legislation/HungaryCriminalCode.doc, N.B. a fordításban szereplő egyes rendelkezések már nem hatályosak, bizonyos rendelkezések pedig hiányoznak.

20 Az a hivatalos személy, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, avagy a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetőleg a jogtalan előny kéréssel vagy elfogadójával egyetért, vesztegetést követ el.

21 A költségvetési szervnek, gazdálkodó szervezetnek vagy a társadalmi szervezetnek az a dolgozója, illetőleg tagja, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, vagy a kötelességének megszegéséért az ilyen előnyt, illetve annak ígéretét elfogadja, vagy a jogtalan előny kéréssel vagy elfogadójával egyetért, vesztegetést követ el.

22 A költségvetési szervnek, gazdálkodó szervezetnek vagy a társadalmi szervezetnek az az önálló intézkedésre jogosult dolgozója, illetve tagja, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, avagy az ilyen előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a jogtalan előny kéréssel vagy elfogadójával egyetért, vesztegetést követ el.

23 Aki hivatalos személy működésével kapcsolatban, neki vagy reá tekintettel másnak jogtalan előnyt ad vagy ígér, vesztegetést követ el.

24 Ha az előző lábjegyzetben szereplő bűncselekményt [hivatali vesztegetés (aktív)] gazdálkodó szervezet tagja vagy dolgozója a gazdálkodó szervezet érdekében követi el, a gazdálkodó szervezet vezetője, illetőleg ellenőrzésre vagy felügyeletre feljogosított tagja vagy dolgozója bűncselekményt követ el, ha szándékosan vagy gondatlanságból elmulasztja a felügyeleti vagy az ellenőrzési kötelezettségének teljesítését, feltéve, hogy a felügyeleti vagy az ellenőrzési kötelezettségének teljesítése a bűncselekmény elkövetését megakadályozhatta volna.

Gazdasági vesztegetés (aktív) ²⁵	254.§	3 év 5 év (önálló intézkedésre jogosult személyek)	n/a
Vesztegetés – az igazságszolgáltatás akadályozása (aktív és passzív) ²⁶	255.§	5 év	n/a
Vesztegetés feljelentésének elmulasztása (csak hivatalos személyek) ²⁷	255/B.§	3 év	n/a
Vesztegetés nemzetközi kapcsolatban (aktív) ²⁸	258/B.§ (1)-(2)	3 év 5 év (kötelességszegés)	n/a
Hivatali vesztegetés nemzetközi kapcsolatban (aktív), amelyet magánszektorbeli tisztviselő mulasztása segít elő ²⁹	258/B.§ (3)-(4)	3 év (az ellenőrzési kötelezettség szándékos elmulasztása) 2 év (az ellenőrzési kötelezettség gondatlan elmulasztása)	n/a
Gazdasági vesztegetés nemzetközi kapcsolatban (aktív) ³⁰	258/C.§	2 év 3 év (önálló intézkedésre jogosult személyek)	n/a
Hivatali vesztegetés nemzetközi kapcsolatban (passzív) ³¹	258/D.§	5 év 8 év (kötelességszegés, bünszövetség vagy üzletszerűség)	n/a
Vesztegetés feljelentésének elmulasztása nemzetközi kapcsolatban (csak hivatalos személyek) ³²	258/F.§	3 év	n/a

Sikkasztás – a sikkasztások statisztikailag jelentéktelen száma kapcsolódik korrupcióval összefüggő bűncselekményekhez³³

Sikkasztás ³⁴	317.§		n/a
Hűtlen kezelés ³⁵	319.§	1 év / 3 év / 5 év / 8 év / 10 év (a vagyoni hátrány mértékétől függően)	n/a
Hanyag kezelés ³⁶	320.§	2 év / 3 év (a vagyoni hátrány mértékétől függően)	n/a

Befolyással üzérkedés

Befolyással üzérkedés ³⁷	256.§	5 év 8 év (hivatalos személynek adja ki magát, azt állítja, vagy azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt megveszteget vagy üzletszerűség) 2 év (gazdasági) 3 év (gazdasági - önálló intézkedésre jogosult személy,)	n/a
Befolyással üzérkedés nemzetközi kapcsolatban ³⁸	258/E.§	5 év	n/a

Hivatali visszaélés

Hivatali visszaélés ³⁹	225.§	3 év	n/a
-----------------------------------	-------	------	-----

Jogellenes meggazdagodás

Jogellenes meggazdagodás	n/a	n/a	n/a
--------------------------	-----	-----	-----

Pénzmosás

Pénzmosás ⁴⁰	303.§	5 év 8 év (különösen nagy érték, üzletszerűség; pénzügyi intézmény tisztviselője vagy alkalmazottja; hivatalos személy; ügyvéd) 2 év (előkészület)	n/a
Pénzmosás tárgyát képező pénz gazdasági célokra való felhasználása ⁴¹	303/A.§	2 év (gondatlanság) 3 év (gondatlanságból különösen nagy értékre; gondatlanságból pénzügyi intézmény tisztviselője vagy alkalmazottja; gondatlanságból hivatalos személy)	n/a
A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása ⁴²	303/B.§	2 év	n/a

Az igazságszolgáltatás akadályozása – A Vesztegetés 255. § szabályozza az igazságszolgáltatás korrupcióval összefüggő akadályozását, lásd fent

- 25 Aki költségvetési szerv, gazdálkodó szervezet vagy társadalmi szervezet dolgozójának, illetve tagjának, vagy reá tekintettel másnak azért ad, vagy ígér jogtalan előnyt, hogy a kötelességét megszegje, vesztegetést követ el.
- 26 Aki azért, hogy más a bírósági vagy más hatósági eljárásban a törvényes jogait ne gyakorolja, vagy a kötelezettségeit ne teljesítse, neki vagy reá tekintettel másnak jogtalan előnyt ad, vesztegetést követ el.
- 27 Az a hivatalos személy, aki e minőségében hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy még le nem leplezett vesztegetést követtek el, és erről a hatóságnak, mihamelint teheti, nem tesz feljelentést, a vesztegetés feljelentésének elmulasztása bűncselekményt követ el.
- 28 Aki külföldi hivatalos személy működésével kapcsolatban, neki vagy reá tekintettel másnak jogtalan előnyt ad vagy ígér, vesztegetés nemzetközi kapcsolatban bűncselekményt követ el.
- 29 Ha az előző lábjegyzetben szereplő bűncselekményt [hivatali vesztegetés nemzetközi kapcsolatban (aktív)] gazdálkodó szervezet tagja vagy dolgozója a gazdálkodó szervezet érdekében követi el, a gazdálkodó szervezet vezetője, illetőleg ellenőrzésre vagy felügyeletre feljogosított tagja vagy dolgozója bűncselekményt követ el, ha szándékosan vagy gondatlanságból elmulasztja a felügyeleti vagy az ellenőrzési kötelezettségének teljesítését, feltéve, hogy a felügyeleti vagy az ellenőrzési kötelezettségének teljesítése a bűncselekmény elkövetését megakadályozhatta volna.
- 30 Aki külföldi gazdálkodó szervezet dolgozójának, illetve tagjának, vagy reá tekintettel másnak azért ad vagy ígér jogtalan előnyt, hogy a kötelességét megszegje, vesztegetés nemzetközi kapcsolatban bűncselekményt követ el.
- 31 Az a külföldi hivatalos személy, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, avagy az ilyen előnyt vagy ennek ígérését elfogadja, illetőleg a jogtalan előny kéréssel vagy elfogadójával egyetért, vesztegetés nemzetközi kapcsolatban bűncselekményt követ el.
- 32 Az a hivatalos személy, aki e minőségében hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy nemzetközi kapcsolatban még le nem leplezett vesztegetést követtek el, és erről a hatóságnak, mihamelint teheti, nem tesz feljelentést, vesztegetés feljelentésének elmulasztás nemzetközi kapcsolatban bűncselekményt követ el.
- 33 Bár az ENSZ korrupció elleni egyezménye 17. és 22. cikkében a sikkasztás kifejezést használja, a magyar büntetőjogban a sikkasztás bűncselekményének fogalma nem egyezik meg az egyezményben használt fogalommal. A hűtlen kezelés, hanyag kezelés és sikkasztás bűncselekmények együttesen fedhetik le a fent hivatkozott cikkekben meghatározott területet. Mivel a magyar jog által meghatározott sikkasztáshoz nagyon ritkán kapcsolódnak korrupcióval összefüggő bűncselekmények, azt itt részletesen nem szerepeltetjük.
- 34 Aki a rábízott idegen dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy azzal sajátjaként rendelkezik, sikkasztást követ el.
- 35 Akit idegen vagyon kezelésével bízta meg, és ebből folyó kötelességének megszegésével vagyoni hátrányt okoz, hűtlen kezelést követ el.

Szabálysértések	Forrás	Elévülési idő	Kiegészítő információk
n/a	n/a	n/a	n/a

2.4 Polgári jogi elévülési idők

A Polgári Törvénykönyv több, a szövegben szétszórta rendelkezést tartalmaz az elévülési idővel kapcsolatban. A korrupcióval összefüggő bűncselekmények szempontjából a polgári jog két területét kell megvizsgálni: a szerződésen alapuló felelősséget és a szerződésen kívüli károkozásért való felelősséget.

„A követelések öt év alatt elévülnek, ha jogszabály másként nem rendelkezik” és „az elévült követelést bírósági úton érvényesíteni nem lehet” – ezek az általános szabályok arra az esetre, ha a kárt szerződéses viszonyban okozták.⁴³ Amennyiben a korrupcióval összefüggő bűncselekményt egy társaság alkalmazottja követte el, a munkáltatótól lehet kártérítést követelni, mivel „ha [az] alkalmazott a munkaviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, jogszabály eltérő rendelkezése hiányában a károsulttal szemben a munkáltató felelős”.⁴⁴ A Munka Törvénykönyve az írja elő, hogy „a munkaviszonnyal kapcsolatos igény három év alatt évül el. A bűncselekménnyel okozott kárért fennálló felelősség öt év, ha pedig a büntethetőség elévülési ideje ennél hosszabb, ennek megfelelő idő alatt évül el.”⁴⁵ Emellett „szándékos károkozás esetén a munkavállaló a teljes kárt köteles megtéríteni”.⁴⁶

A Polgári Törvénykönyvben létezik egy további felelősségi forma is, amely releváns a korrupcióval összefüggő bűncselekmények kapcsán, az államigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség. Ez a speciális felelősségi forma, amely hasonlít az alkalmazottak által okozott kárért való felelősséghez, de a közsféra olyan munkavállalóira vonatkozik, mint a köztisztviselők, jegyzők, végrehajtók. Ezek a szabályok vonatkoznak a bírók és ügyészek által okozott károkra is.⁴⁷ E felelősségi forma alkalmazásához szükséges további elemek a) a kárt „államigazgatási jogkörben” okozták, továbbá b) „kár rendes jogorvoslattal nem volt elhárítható” vagy „a rendes jogorvoslati lehetőségek” kimerültek.⁴⁸ Nem elegendő, ha a kárt a köztisztviselő tevékenysége okozta, a károkozásnak hivatali hatásköre gyakorlása közben kell bekövetkeznie. 1992-ig az államigazgatási jogkörben okozott károkkal kapcsolatos követelésekre egyéves elévülési idő vonatkozott, de e rendelkezést az Alkotmánybíróság megsemmisítette, mivel a rövid időtartam hátrányos megkülönböztetést valósított meg azon felperesek tekintetében, akik az államot perelték, mivel a bárki mással szemben fennálló követelésekre vonatkozó elévülési idők sokkal hosszabbak voltak.⁴⁹

A szerződésen kívüli károkozásért való felelősség szabályai követik a szerződésekre vonatkozó rendelkezéseket: „Az elévülés szabályait azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy öt évnél rövidebb idő alatt nem évülhet el a követelés, ha a kárt szándékosan vagy bűncselekménnyel okozták. A bűncselekménnyel okozott kár esetén azonban a követelés öt éven túl sem évül el mindaddig, amíg a bűncselekmény büntethetősége el nem évül”.⁵⁰

2.5 A polgári jogi elévülési idők kezdete, meghosszabbítása és nyugvása

A szerződésen alapuló felelősség kezdődőpontja tekintetében „az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé vált” és ehhez hasonlóan „a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes” szerződésen kívül okozott károk esetében.⁵¹ Emellett ugyanaz a meghosszabbítási szabály vonatkozik a szerződésen alapuló felelősségre és a szerződésen kívül okozott károkért való felelősségre: „ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az akadály megszűnésétől számított egy éven belül - egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetében pedig három hónapon belül - a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél, illetőleg három hónapnál kevesebb van hátra.”⁵²

Fontos szabály, hogy szemben a büntetőjoggal, ahol az elévülési idő lejártát a nyomozó hatóságok,⁵³ az ügyész,⁵⁴ illetve a bíróság⁵⁵ hivatalból veszik figyelembe, a polgári jogban az elévülést csak kérelemre lehet kifogásként figyelembe venni. Ugyanez a szabály vonatkozik a bírósági eljárásra és a végrehajtási eljárásra is.⁵⁶ Ez egyedül kivételt a Munka Törvénykönyve tartalmazza, amely úgy rendelkezik, hogy „az igény elévülését hivatalból kell figyelembe venni”.⁵⁷

36 Akit olyan idegen vagyron kezelésével vagy felügyeletével bíztak meg, amelynek kezelése vagy felügyelete törvényen alapul, és az ebből folyó kötelességének megszegésével vagy elhanyagolásával gondatlanságból vagyoni hátrányt okoz, hanyag kezelést követ el.

37 Aki arra hivatkozással, hogy hivatalos személyt befolyásol, a maga vagy más részére jogtalan előnyt kér vagy elfogad, befolyással üzérkedést követ el.

38 Aki arra hivatkozással, hogy külföldi hivatalos személyt befolyásol, a maga vagy más részére jogtalan előnyt kér vagy elfogad, befolyással üzérkedés nemzetközi kapcsolatban bűncselekményt követ el.

39 Az a hivatalos személy, aki azért, hogy jogtalan hátrányt okozzon vagy jogtalan előnyt szerezzen, hivatali kötelességét megszegi, hatáskörét túllépi, vagy hivatali helyzetével egyébként visszaél, hivatali visszaélést követ el.

40 Aki más vagy maga által elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolog ezen eredetének leplezése céljából a) a dolgot átalakítja vagy átruhazza, gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja, b) a dolgon fennálló jogot vagy az e jogban bekövetkezett változásokat, illetve azt a helyet, ahol a dolog található eltitkolja vagy elleplezi, d) magának vagy harmadik személynek megszerzi, e) megőrzi, kezeli, használja vagy felhasználja, azon vagy az ellenértékén más anyagi javakat szerez, pénzmossást követ el.

41 Aki szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolgot gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja, vagy a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe, és gondatlanságból nem tud a dolog ezen eredetéről, pénzmossás tárgyát képező pénz gazdasági célokra való felhasználása bűncselekményt követ el.

42 Aki a pénzmossás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségnek nem tesz eleget, a pénzmossással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása bűncselekményt követ el.

43 Ptk. 324. § (1) bekezdés és 325. § (1) bekezdés

44 Ptk. 348. § (1) bekezdés

45 Mt. 11. § (1) bekezdés

46 Mt. 168. §

47 Ptk. 349. § (3) bekezdés és Veszprémi Bernadett. Az államigazgatási jogkörben okozott kár szabályozási kérdései [Issues of regulation of caused within the jurisdiction of government administration], in I Glossa Iuridica, 33., 35. o.: http://www.glossaiuridica.hu/gi0901/alk/gi0901_alk_vezsprmi_bernadett.pdf

48 Ptk.349. § (1) bekezdés

49 53/1992. (X. 29.) AB határozat, (ABH 1992, 261, 263.)

50 Ptk.360. § (4) bekezdés

51 Ptk.326. § (1) bekezdés and és 360. § (1) bekezdés

52 Ptk.326. § (2) bekezdés

53 Be. 174. § (1) bekezdés d) pont

54 Be. 190. § (1) bekezdés e) pont

55 Be. 267. § (1) bekezdés c) pont

2.6 A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések korrupcióval összefüggő bűncselekmények esetén

A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény 2004. május 1-jén, Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozásának napján lépett hatályba. A törvény meghatározza a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedéseket, amelyek a 1978. évi IV. törvényben meghatározott szándékos bűncselekmény elkövetése esetén alkalmazhatók, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára vagyoni előny szerzését célozta vagy eredményezte, és a bűncselekményt a jogi személy vezető tisztségviselője a jogi személy nevében eljárva követte el, vagy alkalmazottja követte el és azt a vezető tisztségviselő felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettségének teljesítése megakadályozhatta volna. A bíróság által a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedések közé tartozik a jogi személy megszüntetése, a jogi személy tevékenységének korlátozása, és a pénzbírság.

2.7 A végrehajtási jog elévülése a polgári jogban és a közigazgatási jogban

A polgári jogi ügyekben „a végrehajtási jog a végrehajtandó követeléssel együtt évül el” – ami azt jelenti, hogy amennyiben a bíróság jogerős ítéletet hozott, azt a fent ismertetett időtartamok alatt lehet végrehajtani. A végrehajtási jog elévülését bármely végrehajtási cselekmény megszakítja.⁵⁸

A közigazgatási jog több olyan esetet ismer, amelyben a közigazgatási hatóság döntése végrehajtható.⁵⁹ „A végrehajtáshoz való jog a kötelezettséget megállapító döntés jogerőre emelkedésétől, vagy ha a döntés teljesítési határidőt vagy határnapot állapított meg, annak utolsó napjától, illetve a határnapot követő naptól számított öt év elteltével évül el. Jogszabály ennél rövidebb elévülési határidőt is megállapíthat.”⁶⁰ E rendelkezés megfelel a polgári jogi követeléseknek, figyelemmel annak logikájára és az ötéves szabályra. A végrehajtás elévülése nyugszik „elévülés a végrehajtás felfüggesztése, továbbá a végrehajtási eljárásban engedélyezett fizetési kedvezmény időtartama alatt”.⁶¹ A végrehajtás elévülését bármely végrehajtási cselekmény megszakítja, ilyenkor az elévülési idő újra kezdődik.⁶²

2.8 Elévülés a fegyelmi eljárásokban

Nincsenek általános szabályok a fegyelmi eljárásra a magánszektorban, a közszférára vonatkozó szabályok pedig meglehetősen változatosak.⁶³ A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény személyi hatálya a legtágabb ezen a területen, azonban több más törvényben is szerepelnek saját fegyelmi rendelkezések, mint az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény, a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény, az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1997. évi LXVIII. törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény, és a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény.

A fegyelmi eljárásban az elévülési idők kezdetére vonatkozó szabályok hasonlóak a Büntető Törvénykönyv szabályaihoz. Ugyanakkor jelentős különbség a két szabályozás között, hogy a fegyelmi szabályok különbséget tesznek abszolút és relatív elévülési idők között. A fegyelmi szabályok határidőt szabnak a fegyelmi eljárás megindítására, az esetleges fegyelemsértésről való tudomásszerzést követően. Rendszerint (lásd a 2. táblázatot) a három hónapos időtartam elegendő ahhoz, hogy értékeljék a munkavállaló cselekményét, illetve arra, hogy a szabályszegéssel kapcsolatos időben tanúsított reakció révén a speciális prevenció elérhető legyen. Az elévülési idő meghosszabbításánál a büntetőeljárásokat, illetve szabálysértési eljárásokat veszik figyelembe, mivel a fegyelmi eljárás gyakran azok eredményétől függ. A nyugvásra akkor lehet szükség, ha az érintett személy távol van, egészségügyi problémái vannak, vagy az eljárásban szakértői véleményt kell beszerezni.

56 A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 130. § (1) bekezdés f) pont, valamint a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 57. § (2) bekezdés

57 Mt. 11. § (2) bekezdés

58 A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 57. §

59 A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 127. §

60 A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 150. § (1) bekezdés

61 A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 150. § (2) bekezdés

62 A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 150. § (3) bekezdés

63 A Munka Törvénykönyve úgy rendelkezik, hogy a kollektív szerződés tartalmazhat fegyelmi szabályokat, de „nem lehet a munkavállalóval szemben hátrányos jogkövetkezményt tartalmazó intézkedést hozni, ha a vétkes kötelezettségzegés elkövetése óta egy év már eltelt” [109. § (3) bekezdés].

2. táblázat

Törvény	Elévülési idő relatív: abszolút:	Az elévülési idő meghosszabbítása büntető- / szabálysértési eljárás esetén	Vannak nyugvásra vonatköző rendelkezések?
A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (IV. fejezet)	3 hónap 3 év	Ha büntető- vagy szabálysértési eljárás indult és az anélkül fejeződött be, hogy megállapították volna a köztisztviselő felelősségét, a három hónapos határidőt az eljárás befejezéséről szóló jogerős határozat munkaadó közigazgatási szerv részére történő közlésétől, a hároméves határidőt az eljárás jogerős befejezésétől kell számítani.	igen
A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (45-47. §)	1 hónap 1 év (2 és 3 magasabb beosztások esetén)	1 hónap / 1 év azt követően, hogy a közalkalmazottat elítélték, vagy szabálysértési felelősségét megállapították	igen
Az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény	3 hónap 3 év	3 hónap / 1 év azt követően, hogy az alkalmazottat elítélték, vagy szabálysértési felelősségét megállapították	igen
A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (XII. fejezet)	3 hónap 3 év	3 hónap a büntetőeljárásban gyanúsítottként történő bevonást, illetve a szabálysértési eljárás átadását követően	igen
A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény (VI. fejezet)	3 hónap 3 év	1 év azt követően, hogy a bírót elítélték	igen
Az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1997. évi LXVIII. törvény (V. fejezet)	3 hónap 3 év	3 hónap / 1 év (ha az eljárás három évnél tovább tart) azt követően, hogy az alkalmazottat elítélték, vagy szabálysértési felelősségét megállapították	igen
A Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (XII. fejezet)	- 30 nap - 1 év vagy a szabálysértés elévülése bekövetkezett - ha a fegyvelmsértés bűncselekmény egyben, elévülési idejük azonos	3 hónap a büntetőeljárásban gyanúsítottként történő bevonást, illetve a szabálysértési eljárás átadását követően	igen

3. Az elévülési idő alkalmazásának értékelése a korrupcióval összefüggő eljárásokban

Magyarországon nincs egységes korrupcióellenes törvény, bár a közérdekű bejelentők védelméről szóló 2009. májusi törvény tarthatna igényt erre a címre, ha végre lehetne hajtani.⁶⁴ Csak a Büntető Törvénykönyv és a büntetőeljárás törvény rendelkezik közvetlen relevanciával annak a kérdésnek az értékelésével kapcsolatban, hogy az elévülési idők akadályozzák-e a korrupcióellenes jogszabályok végrehajtását az országban. Közvetetten a Polgári Törvénykönyv rendelkezései is relevánsak lehetnek, a korrupcióval összefüggő bűncselekmények által okozott károk miatt igényelt kártérítések vonatkozásában.

1.1 Az érdekeltek véleménye

Az interjúalanyok egyhangúan úgy nyilatkoztak, hogy az elévülési időre vonatkozó szabályok átfogóak, kifejezetten részletesek és alkalmazásukkal kapcsolatban alig utaltak problémákra.

64 A tisztességes eljárás védelméről szóló 2009. évi CLXIII. törvény 2010. április 1-jén lépett hatályba. A korrupcióellenes csomag további elemeként többek között a Közbeszerzési és Közérdekvédelmi Hivatalról szóló törvény rendelkezett volna a közérdekű bejelentésről szóló törvény végrehajtásáról, szabályozva a bejelentés útjait, valamint kialakítva a közérdekű bejelentők védelmét. A törvényt a köztársasági elnök megvétőzte, az Országgyűlés viszont nem vette figyelembe észrevételeit, és nem módosította, illetve fogadta el újra a törvényt. Ennek következtében a 2009. évi korrupcióellenes csomagot visszavonták.

Az interjúalanyok meglehetősen következetesen nyilatkoztak azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy az elévülési idő releváns probléma-e általában a bűncselekményekkel, és különösen a korrupcióval kapcsolatos bűncselekményekkel kapcsolatban. Mivel a magyar Büntető Törvénykönyv nem tesz különbséget a bűncselekmények kategóriái között, így nincs különbség az elévülési idő alkalmazása kapcsán sem a korrupcióval összefüggő, és az egyéb bűncselekmények között. A büntetőeljárás elévülés miatti megszüntetése ritka, és arra szinte soha nem kerül sor a tárgyalási szakaszban. Az elévülési idő tartama arányos a bűncselekmény súlyával, vagyis a korrupcióval összefüggő bűncselekmények esetében kellően hosszú (lásd a I. táblázatot). „Ha ez alatt az időtartam alatt egy bűncselekményt nem lehet büntetni, az nem az elévülési idő miatt van, hanem az a valószínű, hogy nem volt megfelelő a nyomozás, illetve a büntetőeljárás későbbi szakaszai, vagy a hatóságok nem voltak képesek tisztázni a releváns körülményeket. A bíróságoknál – néhány éve, amikor a sajtó írt az elévülési idők lejárásáról – a Fővárosi Bíróság illetékességi területén jelentkező nagyon magas munkateher volt a probléma, másrészt pedig a bírók akkor is hibáznak, ha alacsony a munkateher” – nyilatkozta egy interjúalany.⁶⁵ A válaszadók egyike felhívta a figyelmet a korrupcióval összefüggő bűncselekmények felderítésének nehézségeire. Állítása szerint a tárgyi bizonyítékok elenyészhetnek az idő múlásával, ugyanakkor a tanúk vallomástételének esélyei megnőnek, mivel a bizalomra alapuló (üzleti, baráti, házassági) kapcsolatok megromolhatnak.⁶⁶ Másvalaki ehhez hozzátette, hogy ahogy az idő múlik, általában nem az elévülés az eljárás lezárásának oka, hanem az elenyésző bizonyítékok.⁶⁷ Több interjúalany úgy vélte, hogy a választások alkalmával, a hatalomváltás a kapcsolatrendszerek átalakulásával, és az előző döntéshozók korrupcióval kapcsolatos bűncselekményeinek üldözésével jár.⁶⁸ Azt is hangsúlyozták, hogy az 5-10 éves elévülési idő a korrupcióval összefüggő bűncselekmények súlyos formáinál elegendő ahhoz, hogy beszerezzék a tanúvallomásokat, ha a tanúk egyáltalán valaha rászánják magukat, hogy segítséget nyújtsanak a hatóságoknak.⁶⁹ A korrupcióval összefüggő bűncselekmények gyakran kapcsolódnak olyan gazdasági bűncselekményekhez, amelyeket könnyebb felderíteni, így az igazi gyanúsítottakkal szemben büntetőeljárást lehet indítani, illetve néha maga a korrupció is bizonyítható. Az újságíró szempontjából az elévülési idő lejárt csak abból a szempontból releváns, hogy a szerkesztő több erőfeszítést fog fektetni egy friss bűncselekménnyel kapcsolatos sztori feltárásba, amely szigorú ítélettel járhat, mint egy olyan régi bűncselekményébe, amely már nem is büntethető.⁷⁰

Közhely, hogy a korrupcióval összefüggő bűncselekmények magas látenciája miatt nagyon nehéz azok ellen a bűnüldözés eszközeivel fellépni. Valamennyi interjúalany utalt az ilyen bűncselekményekkel kapcsolatban a bizonyítékok összegyűjtésének, illetve a nyomozás és a büntetőeljárás gyors lefolytatásának nehézségeire:

- Először, a magas szintű korrupció a bizalmon és a személyes nyereségen alapuló személyi függés összetett rendszerén alapul. „A politikai szereplők vagy a politikai hatalom megbukásával ügyleteik összeomolhatnak, aminek következtében a korrupcióval kapcsolatos információ a felszínre kerül”.⁷¹
- Másodszor, a hatóságok gyors reakciója igen hatékony lehet: „amikor a rendőr kisösszegű vesztegetési pénzt kér, amikor megállít egy autót, és az áldozat ezt azonnal jelzi a hatóságoknak, a gyanúsítottak már akkor megtalálhatók, amikor visszatérnek a kapitányságra, valamint a bizonyíték (például nagy összegű készpénz) is megtalálható”.⁷²
- Harmadszor, „amíg a korrupció révén megszerezhető előny magasabb, mint a feltárásával nyerhető előny, senki sem jelenti a korrupciót, amikor azonban a hatóságok közelebb kerülnek az elkövetőhöz, bárki meggondolhatja magát. Ugyanakkor a bizonyítékok megszerzése gyakran tisztán szerencse kérdése”. Egy másik válaszoló azt feltételezte, hogy „aki érintett a korrupcióban, az nem érdek nélkül tárja fel a bűncselekményt, ez rendszerint azért történik, mert fél, hogy felfedeznek egy másik bűncselekményt”.⁷³
- Negyedszer, „a korrupcióval összefüggő bűncselekmények mindig kapcsolódnak más bűncselekményhez, amely egyéb szabályok megsértésével jár. Még ha nincs is tárgyi bizonyíték a korrupcióra, gyakran van más bűncselekményre”.⁷⁴ Emellett az elkövetők gyakran magas fokon képzettek, a hatóságok pedig nincsenek felkészülve bonyolult ügyletek felderítésére, különösen a gazdasági bűncselekmények esetében, amelyek pedig ezen ikerbűncselekmények közül a látható részt alkotják. Időnként a bűncselekménnyel kapcsolatos releváns tényeket túl későn fedezik fel, mivel a bűncselekmény körülményei túlságosan bonyolultak.

65 bíró 1.

66 ügyvéd 3.

67 rendőr

68 N.B. Nincs rendelkezésre álló statisztikai bizonyíték e vélemény alátámasztására. Ugyanakkor a bejelentett korrupcióval összefüggő bűncselekmények száma magasabb lehet az ilyen időszakokban, azonban az ilyen eljárások jelentős többségét lezárják bizonyítékok hiánya miatt, és még csak nem is a nyomozást követő eljárási szakaszokban.

69 rendőr

70 oknyomozó újságíró

71 oknyomozó újságíró

72 bíró 2.

73 kutató

74 bíró 1.

- Ötödször, „lényeges, hogy mennyire hatékony a nyílt nyomozás megindítása előtt végzett fedett nyomozás, és az, hogy mennyi idő telt el a cselekmény, és az arról való tudomásszerzés között. Nagyon nehéz rekonstruálni, hogy mi történt, a legjobb az, ha valaki bejelenti, hogy holnap meg fogják vesztegetni, és együttműködik a rendőrséggel”.⁷⁵
- Hatodszor, az ellenőrző hatóságok (Állami Számvevőszék, Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, adóhatóság, munkaügyi felügyelőség, stb.) vonakodnak attól, hogy jelentsék a korrupció gyanúját. Emellett jelentéseiket úgy készítik el, hogy azokban utalnak gazdasági bűncselekményekre/korrupcióval összefüggő bűncselekményekre, azonban azokban nem szerepelnek a nyomozáshoz szükséges ténybeli részletek.

A korrupcióval összefüggő bűncselekmények kései bejelentésének, vagy bejelentésük elmaradásának több oka lehet. A függőségi problémákra már utaltunk. „Nincs civil kurázi egy titkárban/titkárnőben ahhoz, hogy feljelentse főnökét, még akkor sem, ha nem ért egyet a tudomására jutott korrupcióval” – állította egy interjúalany.⁷⁶ „A legtöbb ember nem is tekinti korrupciónak a korrump gyakorlatokat, mivel azok mindennapi életünk és kultúránk részei”.⁷⁷

Időnként olyan munkatársak jelentik be a bűncselekményt, akiknek munkáját nem értékelték kellőképpen, vagy elbocsátották. Időnként vesztes felek, versenytársak tesznek feljelentést, ám ritkán rendelkeznek a büntetőeljárásban felhasználható bizonyítékokkal. „A társaságok arra próbálják felhasználni a büntetőjogot, hogy elérjék gazdasági céljaikat, annak ellenére, hogy semmit nem képesek bizonyítani”.⁷⁸

„Az emberek nem tudják, hogy büntetethőséget kizáró ok, ha a korrupcióban érintett személy bejelenti a bűncselekményt” – hangsúlyozta több interjúalany. Az is lehet az oka annak, hogy egy tanú vagy elkövető nem jelenti be a korrupciót, mert nem hiszi, hogy annak bármi eredménye lenne.

A nyomozások, és büntetőeljárások késedelmei, illetve elmaradása nagyon eltérő véleményeket váltott ki, és talán ez a legellentmondásosabb, ugyanakkor legfontosabb kérdés ezen a területen.

„Minden büntetőügynél van késedelem, nem csak a korrupcióval összefüggő bűncselekményeknél.” – így egy általánosító nézet.⁷⁹ Egy másik válaszadó osztotta ezt a véleményt, és kifejtette, hogy „a jogsértések száma magasabb, az ismertté vált bűncselekmények száma magasabb, az ügyek bonyolultabbak, ahogy a mindennapi kapcsolatok és érdekrendszerek is egyre bonyolultabbak lesznek”.⁸⁰ Az is felmerült, hogy „a jelentős gazdasági bűncselekmények esetében a bűncselekmény bizonyításának nehézségei, az ilyen bűncselekmények mindenáron való bizonyítására való igény, a hatóságok alulképzett személyzete és a magas szintű munkateher késedelmeket okoz” – tette hozzá.⁸¹ „A rendőrség gyakran külső szakértőkre szorul, akiknek a munkája sok időt igényel, emellett a hatóságok is reagálhatnak lassan, például az adóhatóság, amikor a vagyonnövekedés forrásait vizsgálja. Ha egy ügyben hatvan-nyolcvan gyanúsított van, egy kihallgatás fél napot vesz igénybe, és csak két-három rendőr visz egy-egy ügyet, ami rengeteg időt emészt fel. Ugyanakkor egy ügyet sem szüntettek meg elévülés okán a kapacitások hiánya miatt”.⁸²

Volt, aki úgy vélte, hogy „a korrupcióval összefüggő bűncselekmények nyomozása nem igényel speciális tudást, ugyanakkor a gazdasági bűncselekmények szakmailag nagyon nagy kihívást jelentenek. A korrupcióval összefüggő bűncselekményeknél a szándék bizonyítása nehéz, nehéz belelátni valakinek a fejébe, hogy mik voltak az indítékai. A nyomozó adott esetben érzi, hogy van valami, de nem tudja kideríteni, amit gyanít, és ez hosszú időt vehet igénybe”.⁸³ Hasonló helyzet „amikor a rendőr nem tudja, mit akar bizonyítani. A gyanúsított kétszáz oldal terjedelemben nyilatkozik, és a rendőrnek ötlete sincs, hogy mit kérdezzen, a gyanúsított azt mond, amit akar, és végül nincs felhasználható bizonyíték”.⁸⁴

Az egyik interjúalany azt mondta, hogy a fedett nyomozás nagyon fontos, ugyanakkor néha nehéz bizonyítékot szerezni, az összegyűjtött információk felhasználására vonatkozó, a magánélet védelmén alapuló korlátozások miatt. A lehallgatás során megszerzett információkat csak arra a bűncselekményre vonatkozó büntetőeljárásban lehet felhasználni, amelyre a bírói engedélyt megkapták, de még így is ez a leghatékonyabb módszer.

75 rendőr

76 rendőr

77 ügyvéd 2.

78 ügyvéd 2.

79 ügyvéd 2.

80 ügyvéd 1.

81 ügyvéd 2.

82 Az interjú során nem merültünk bele annak részleteibe, hogy miként szervezik a munkát, illetve milyen kapacitási problémái vannak a rendőrségnek.

83 bíró 2.

84 bíró 1.

„A rendőrség a legsebezhetőbb. Ha húsz ember követ el hasonló gazdasági bűncselekményeket, de csak egy ellen folytatnak nyomozást, hogy választják ki?” – kérdezte az egyik interjúalany.⁸⁵

Az is felmerült, hogy a nyomozások, és büntetőeljárások késedelmeinek, illetve elmaradásának egyik fontos oka a rendőrök önbecsülésének alacsony szintje. „Egyszerűen nem mernek hatalommal rendelkező emberek közelébe menni, akiket nemrég még a legbefolyásosabb politikusok/döntéshozók/üzletemberek közé soroltak. Miért pont én harcoltam meg ezt a harcot? – kérdezheti egy rendőrtiszt. A rendőrség akkor tud eljárni, ha burkolt politikai igény van egy ügy nyomozására, és még jobb, ha a közvélemény is ezt akarja. A rendőrök/ügyészek ilyenkor érzik, hogy milyen irányba mozoghatnak. Nem hiszem, hogy utasításokról vagy telefonhívásokról van szó, amelyekben megmondják, hogy mit kell csinálni, ez a levegőben van. Mindenki felfelé és oldalra sandít, hogy mit várnak tőle.”⁸⁶

Egy még kritikusabb vélemény szerint „az elhúzódo eljárások gyakran csak a show miatt vannak. Amennyiben a korrupciós ügynek politikai vonatkozása van, a hosszú eljárás és a részletek nyilvánosságra hozatala a demonstrációt szolgálja. Ha a sajtó ugat [az előzetes letartóztatásban levő személyre], akkor a gyanúsítottak nincs esélye, ha viszont a sajtó hallgat, akkor az illetőt ki fogják engedni.”⁸⁷

Az interjúalanyok egyöntetűen úgy reagáltak, hogy az elévülési idők mind a korrupcióval összefüggő bűncselekményeket érintő eljárásokban, mind általánosságban kellően hosszúak. Alig tudtak felidézni olyan ügyet, amelyet a büntetőeljárás megindulását követően bármelyik szakaszban azért szüntettek volna meg, mert lejárt az elévülési idő. Abban is egyetértettek, hogy a jelenlegi szabályozás következetes és helyes, mivel követi a bűncselekmény súlyát.

„Ezen az időszakon belül a hatóság vagy nem tudja megfelelően kinyomozni az ügyet, függetlenül attól, hogy mennyi ideje van rá, vagy ki tudja, akkor pedig ez az idő elegendő és az még nagyon kemény munkát sem igényel. Azt sem felejthetjük el, hogy az állam kockázata a bűncselekmények kinyomozása és megbüntetése. Senki, legyen gyanúsított vagy elítélt, nem tartható örökre bizonytalanságban, ezért van szükség az elévülésre. Egyébként miért igényelnének a korrupcióval összefüggő bűncselekmények hosszabb elévülési időt, mint más bűncselekmények? Nem lehetnek kivételek. A legfontosabb, hogy a rendszer átlátható legyen az állampolgárok számára, a megemelt büntetések pedig egyébként sem működnének, a gyakorlat nem fogadná el őket, a bírák közelebb állnak az emberekhez.”⁸⁸

Mindenkinek volt véleménye az elévülési idő félbeszakadásával, nyugvásával/meghosszabbításával kapcsolatban, de senki sem gondolta, hogy ésszerű lenne speciális félbeszakadási, nyugvási/meghosszabbítási okokat kialakítani a korrupcióval összefüggő bűncselekmények esetében.

Az egyik interjúalany meg volt győződve arról, hogy helyes az a rendelkezés, ha a nyugvás időszaka nem számít bele az elévülésbe, amennyiben az elkövető ismeretlen helyen tartózkodik, különben soha véget nem érő ügyek lennének.⁸⁹

Az elévülési idő félbeszakadása volt a témával kapcsolatban a leginkább kritizált kérdés. „Az elévülést félbeszakítja a büntető ügyekben eljáró hatóságoknak az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménye” – mondja ki a Büntető Törvénykönyv. További előírás, hogy a hatóság cselekményének relevánsnak kell lennie, előre kell vinnie a büntetőeljárást. Az egyik interjúalany azt panaszolta, hogy a hatóságok gyakran félbeszakadási oknak tekintik az ismeretlen elkövető ellen foganatosított intézkedéseket, annak ellenére, hogy az adott személy nem érintett a büntetőeljárásban, mivel a hatóságok nem ismerik.⁹⁰ Ehhez hozzátette, hogy „további visszaélések is rejlenek ebben a rendelkezésben, például amikor még az ismeretlen tettes ellen tett feljelentés is félbeszakítja az elévülési időt, vagy amikor egy teljesen más büntetőeljárásban bármilyen címen felbukkan valaki, akkor az félbeszakítja az elévülési időt az eredeti eljárásban. Régen a bűncselekmény elkövetése, a gyanú lényegének közlése a gyanúsítottal, stb. volt szükséges a félbeszakadáshoz, ma elég egy bűncselekmény feljelentése”⁹¹ Egy másik interjúalany megerősítette ezeket az észrevételeket, és bírálta a bíróságokat, hogy nem hajlandók elutasítani az ügyészek ilyen gyakorlatát, és ez a hozzáállás még a Legfelsőbb Bíróság szintjét is eléri, az ismeretlen tetteses ügyekben.⁹²

85 bíró 1.
86 ügyvéd 1.
87 ügyvéd 3.
88 bíró 1.
89 bíró 2.
90 ügyvéd 3.
91 ügyvéd 3.
92 ügyvéd 2.

Egy válaszadó a fent említett véleményekkel szemben úgy vélte, hogy az elévülési idő félbeszakadásának kiérlelt gyakorlata van, és e szabályok alkalmazása semmilyen nehézséget nem jelent.⁹³

Az elévülés nyugvásával kapcsolatban nem merült fel probléma.

Amikor az elévülés lejártának elkerülését szolgáló trükkökről és gyakorlatokról tettünk fel kérdést, az szintén feszültséget okozott. Volt, aki feltételezte, hogy az ilyen⁹⁴ trükkök igénybevétele maga is bűncselekmény lehet, mások példákat szolgáltatottak. „Néha megtörténik, hogy egy régi ügyet egyesítenek egy újjal, annak érdekében, hogy elkerüljék az elévülési idő lejárását, annak ellenére, hogy a két ügy egymástól teljesen független.”⁹⁵ Mások úgy vélték, hogy amikor helytelenül minősítik a bűncselekményt, ez a törvény ismeretének hiányából fakad, és nem amiatt van, hogy trükközzenek.⁹⁶ A rendőröket szorosan felügyeli az ügyész, az ügyésznek pedig szakmai büszkeségét érintő kérdés a bűncselekmények helyes minősítése, amikor pedig az ügy bíróságra kerül, a bíró elutasíthatja a helytelen minősítést, ezért az nem éri meg, emellett pedig senki sem szeret feleslegesen dolgozni.⁹⁷

Valaki úgy emlékezett, hogy régebben volt olyan gyakorlat, amely szerint ha ugyanazt a gyanúsítottat másodszer idézték olyan címről, amely már az első esetben sem volt helyes, akkor ezt bizonyos bíróságok elfogadták az elévülési időt félbeszakító releváns cselekménynek, azonban később a bíróságok egységesítették gyakorlatukat, elutasítva az ilyen trükköket.⁹⁸ Az is felmerült, hogy egyes esetekben előfordulhat, hogy bizonyos, a vád tárgyát képező bűncselekmények elévülnek, ám ez nem szándékosan történik.⁹⁹

A polgári eljárások kapcsán a korrupcióval összefüggő bűncselekmények sértettjeivel kapcsolatos ügyeket alig említették. Szóba került, hogy egy jelentős gazdasági büntetőügy esetében, amely már hét éve folyamatban van, azzal párhuzamosan polgári eljárás is folyik, de pontos részletek nem ismertek.

Az egyik interjúalany visszaemlékezett olyan esetekre, amikor hivatalos személyként elkövetett zsaroláshoz bizonyos kártérítési igények is kapcsolódtak.¹⁰⁰ Bár ez nem korrupcióval összefüggő bűncselekmény, de hasonló azokhoz, azonban az ilyen bűncselekmény sértettjei valóban áldozatnak érzik magukat, szemben a vesztegetési ügyekkel, ahol a sértett a közösség, és nem az a személy, aki a vesztegetési pénzt fizeti. „Az emberek akkor sem perelnek, ha ellopják az autójukat, miért tennék ezt, ha az állam a sértett? Úgy érzik, hogy az eljárások hosszúak, és senki sem tud visszaszerezni semmit egy 'ügyes bűnözőtől'”.¹⁰¹

Mások utaltak a büntetőeljáráshoz a polgári jogi igény képviselésével járó nehézségekre. Az a harmadik személy, aki kárt szenvedett el a korrupciós döntéshozó rossz döntése folytán, nem sértett, és a büntetőeljárás jog szerint nem is magánfél, vagyis az ilyen eljárásban nem vehet részt.¹⁰² Egy interjúalany visszaemlékezett arra, hogy egy folyamatban levő gazdasági vesztegetési ügyben valaki próbált polgári jogi igényeket érvényesíteni a büntetőeljárásban, azonban az ügyész ezt nem engedélyezte, és a polgári eljárásra utalta azokat.

Az interjúalanyok nem tudtak olyan korrupciós ügyeket felidézni, amelyekben a közigazgatási jogi felelősséget vizsgálták volna. Egyikük homályosan emlékezett egy földhivatali korrupciós ügyre, amelyben polgári eljárást indítottak a hatóság ellen.¹⁰³

Több interjúalany úgy vélte, hogy a munkaadó jó hírneve fontos szempont a korrupciós ügyekben lefolytatott fegyelmi eljárások esetében. Egyik válaszadó azt mondta, hogy a rendőrségi korrupciós ügyekben a büntető- és a fegyelmi eljárások párhuzamosan folynak.¹⁰⁴ Utóbbi felfüggesztik a büntető ítélet meghozataláig, még akkor is, ha a tényállást már az elején tisztázták. Másvalaki utalt a hatóságok tagjai, illetve a hivatalos személyek feljelentési kötelezettségére azon bűncselekményekkel kapcsolatban, amelyek hivatali hatáskörükben jutnak tudomásukra, ezért nem valószínű, hogy egy hatóság nem kezdeményez büntetőeljárást, és fenntartja magának a fegyelmi eljárást. Ugyanakkor a büntetőeljárásnak vannak kockázatai, amennyiben a munkavállalót végül nem ítélik el, a munkaadóval szemben polgári eljárást indíthat jó hírneve megsértéséért, illetve büntetőeljárást, becsületsértés vagy hamis vád miatt. Ilyen esetekben, amikor a munkaadó tudja, hogy a nyomozó hatóságok nem lesznek képesek bizonyítani a munkavállaló részvételét a bűncselekményben, a munkaviszony közös megegyezéssel történő megszüntetése bevett gyakorlat.

93 bíró 1.

94 rendőr

95 ügyvéd 3.

96 bíró 2.

97 bíró 2.

98 bíró 2.

99 bíró 1.

100 bíró 2.

101 bíró 2.

102 A Be. 51. § (1) bekezdése szerint „sértett az, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette”. Az interjúalanyok láthatóan azonosságot vélték felfedezni a bűncselekmény passzív alanya és a sértett között, ami nem feltétlenül helyes értelmezés, mivel jogos érdekei olyan személyeknek is lehetnek, akik nem voltak közvetlenül a bűncselekmény alanyai.

103 ügyvéd 3.

104 bíró 2.

„Banki alkalmazottak büntetőügyeiben a legvalószínűbb az, hogy fegyelmi eljárást indítanak, illetve, hogy az illetőt elbocsátják, ugyanakkor egyik bank sem szereti kockára tenni hírnevét, mivel az üzleti érték a legfontosabb számukra. E magatartás hasonlít a bankkártya-csaláshoz, ott sem ad egyik bank sem (statisztikai) információt az ilyen bűncselekményekről” – fejtette ki az egyik interjúalany.¹⁰⁵

„Az ártatlanság véelme nagyon erős, különösen, ha a gyanúsított befolyásos személy. Ilyen esetekben az illető gyakran tovább dolgozik a közigazgatásban, még ha nem is eredeti pozíciójában. Ezekben az esetekben fegyelmi eljárás helyett esetleg csendben elbocsátják ezt a személyt”.¹⁰⁶ Arra is utaltak, hogy a fegyelmi eljárás elkerülhető a felmondással, amely megszünteti a fegyelmi eljárás alapját képező jogviszonyt. „Ha egy társaság meg akar szabadulni a kollégától, jelentik az ügyet a rendőrségen, mivel mindent összevéve nem olyan könnyű bizonyítékokat szerezni a fegyelmi eljárásban”.¹⁰⁷

3.2 Az elévülési szabályok OECD általi értékelése

Az OECD két kérdés kapcsán kifejezte aggodalmait a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemről szóló Egyezmény, valamint a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemről szóló felülvizsgált ajánlás alkalmazására vonatkozó 2. szakaszbeli ajánlások végrehajtásáról szóló monitoring jelentésben.¹⁰⁸

„Magyarország módosította a büntetőeljárásról szóló törvényt, annak érdekében, hogy lehetőség legyen a nyomozások tényleges felfüggesztésére olyan esetekben, ha kölcsönös nemzetközi jogsegélyt kértek, és a válaszra várnak. A felfüggesztés tartama nem számít bele a nyomozások kétéves határidejébe. Ugyanakkor, bár üdvözöljük a kölcsönös nemzetközi jogsegéllyel kapcsolatos módosítást, a munkacsoport továbbra is aggódik amiatt, hogy a kétéves határidő nem elegendő számos külföldi vesztegetési ügyben, azok összetettsége miatt. Emellett Magyarország nem tett lépéseket a Büntető Törvénykönyv (Btk.) 258/B. § (1) bekezdése szerinti külföldi vesztegetések esetében az elévülési idők meghosszabbítása érdekében” (kiemelés F.Á.).¹⁰⁹

A magyar jogrendszerben az elévülési idő minden bűncselekményre külön alkalmazandó. Ahogy arra fent rámutattunk, a korrupcióval összefüggő bűncselekmények mindig kapcsolódnak más (például gazdasági) bűncselekményekhez, amelyekben más szabályok megsértése történik. Ugyanakkor a korrupcióval összefüggő bűncselekmények nyomozása nem igényel speciális tudást, viszont a gazdasági bűncselekmények szakmailag nagyon sokat igényelnek. Ezért a jelen tanulmány szerzője nem osztja az OECD aggodalmait sem a nyomozásra vonatkozó kétéves korlátozás tekintetében, sem az „egyszerű” külföldi vesztegetések hároméves elévülési határidejével kapcsolatban. Ugyanakkor a (külföldi) vesztegetési ügyekben a fő probléma a bűncselekmény felderítésének, illetve a bizonyítékok felkutatásának rendkívüli nehézsége. A kétéves időtartam meghosszabbítása ezen nem segítene, mivel az ilyen nyomozások a kölcsönös nemzetközi jogsegély iránti kérelem miatt felfüggeszthetők, két évnek pedig elégnek kell lennie a nem túlzottan összetett korrupcióval összefüggő bűncselekmények belföldi nyomozási eljárásaihoz – amennyiben azokat egyáltalán felderítik. Azt is figyelembe kell venni, hogy az idő múlása ritkán segíti elő újabb bizonyítékok megtalálását (az egyedüli kivétel a bizalmon alapuló viszonyok megromlása lehet), míg a bizonyítás sikertelenségének kockázatát az állam viseli, emellett pedig senki, akár gyanúsított, akár elítélt, nem tartható örökre bizonytalanságban a jogállam rendszerében.

3.3 Jogi szakirodalom és bírósági döntések

Az elévülés elméleti kérdéseivel és alkalmazásával kapcsolatos jogi szakirodalom ritkasága is arra utalhat, hogy a jogászok körében nincsenek komoly aggályok ezen jogintézménnyel kapcsolatban.¹¹⁰ Ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság (a továbbiakban: LB) néhány, az elévülési idő alkalmazásának különböző problémáival foglalkozó határozatát közzétették.

Az elévülési idő félbeszakadásának kérdésével kapcsolatban az LB kimondta, hogy a büntethetőség elévülését az ismeretlen tettes személyének felkutatása érdekében foganatosított büntetőeljárás cselekmény félbeszakítja.¹¹¹ A Büntető Törvénykönyv szerint „az elévülést félbeszakítja a büntető ügyekben eljáró hatóságoknak az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménye”. Rá kell mutatni, hogy az LB különbséget tesz az „elkövető” és a „vádlott” között, és megelégszik azzal

105 bíró I.

106 oknyomozó újságíró

107 rendőr

108 Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet

109 <http://www.oecd.org/dataoecd/22/35/39991723.pdf> (14. pont)

110 Meglepő módon a legtöbb olyan cikket, amely az elévülési idő szempontjából bármennyire is releváns, 1918 előtt közölték, ötöt a polgári jogi elévüléssel kapcsolatban, hetet pedig a büntetőjogi elévüléssel. 1990 után a kommentárokon kívül csak két büntetőjogi elévüléssel, és öt polgári jogi elévüléssel kapcsolatos cikk érhető el.

111 BH2008. 204. (Legf. Bír. Bfv. I. 397/2007.)

az értelmezéssel, hogy míg a „vádlott” mindig ismert a hatóságok előtt (a vádemelés miatt), addig az „elkövető” tág fogalom, amely ismeretlen személyekre is kiterjed. Egy másik ítéletben az LB tisztázta, hogy a bűncselekmény minősítése miként hat az elévülési időre: „a büntethetőség elévülése minden esetben az elkövető által megvalósított, büntetőjogi felelősségét megalapozó bűncselekményre vonatkozhat függetlenül attól, hogy milyen büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény miatt indult a nyomozás és folyt a büntetőeljárás”.¹¹²

Vannak bizonyos felsőbb bírósági határozatok, amelyek azt értelmezik, hogy a hatóságok milyen cselekményei tekinthetők alkalmasnak az elévülési idő félbeszakítására. Az elévülést félbeszakító cselekmény (1) ténybeli alapja egyező az eljárásra okot adó cselekmény lényeges részleteivel – azokkal a történésekkel és eseményekkel, amelyek a vád tárgyát képezik (2) meghatározott személy ellen kell irányulnia, és (3) célja szerint pedig arra, hogy a tények bekövetkezésében, illetve előidézésében a vádlott szerepét tisztázza. E feltételek együttes teljesülése esetén az elévülés félbeszakad; függetlenül attól, hogy a nyomozás elrendelésére ismeretlen személy, a vádlott, illetve más ismert személy vonatkozásában került sor.¹¹³ A fenti részletes félbeszakadási szabályok ellenére visszatérő kérdés, hogy a hatóságok pontosan mely cselekményei szakítják félbe az elévülést. Az elsőfokú, illetve az eljárást lezáró jogerős határozatokat nem lehet úgy tekinteni, hogy azok az elkövető ellen irányulnak, mivel ezek az eljárások valójában lezárják az eljárást. Az ügyész sem szakíthatja félbe az elévülést, amikor fellebbez a határozat ellen, mivel az ügyész a vádemelés után a fél szereplét tölti be a büntetőeljárásban, és csak a hatóság cselekménye idézheti elő a félbeszakadást, amely hatóság ebben a szakaszban a bíróság.¹¹⁴ Amennyiben lakcímfelügyelést rendelnek el, az is csak az első alkalommal szakítja félbe az elévülést.¹¹⁵ A tárgyalás időpontjának a meghatározása önmagában a büntethetőség elévülését nem szakítja félbe, ilyen hatása csak a hatósági döntés címzetten felé történő kinyilvánításának, vagyis az idézések és értesítések kibocsátásának van.¹¹⁶ Az LB emellett közzétett egy határozatot a bűncselekménnyel okozott kárért való deliktuális felelősséggel kapcsolatban. Az ilyen igény elévülése nem következik be addig, amíg a károkozó bűncselekmény miatti büntethetőség el nem évül, és ha a büntetőeljárás cselekmények a büntethetőség elévülését félbeszakítják, ezzel a polgári jogi igény elévülési ideje is meghosszabbodik.¹¹⁷ A Legfelsőbb Bíróság egyik közzétett határozata az elévülés nyugvásának és félbeszakadásának kapcsolatát tárgyalta. Egyértelművé tette, hogy a büntetőeljárás felfüggesztése miatt nyugvás alatt álló elévülési idő nem szakítható félbe, és nem releváns, hogy lényeges cselekményeket végeztek az elkövetővel szemben.¹¹⁸

A fent említett egyedi határozatok mellett a Legfelsőbb Bíróság elfogadott egy jogegységi határozatot is, a belföldi, európai és nemzetközi elfogatóparancsok alkalmazásával kapcsolatban.¹¹⁹ Ebben egyértelművé tette, hogy a belföldi elfogatóparancs kibocsátása után kiadott nemzetközi elfogatóparancs lényegi büntetőeljárás cselekmény, így az elévülést félbeszakítja. Tisztázta emellett a nemzetközi elfogatóparancs, és az európai elfogatóparancs közötti viszonyt a félbeszakítás tekintetében.

Egy korai határozatában az Alkotmánybíróság egy nagyon fontos, a büntetőjogi elévülésre is vonatkozó, továbbá a jelenlegi bírói gyakorlatban is jelenlevő elvet rögzített: „a bizonyítás sikertelensége éppúgy az állam kockázati körébe tartozik, mint az eljárás során elkövetett hibák, sőt – eltérő törvényi rendelkezés hiányában - az eljárást akadályozó bármely körülmény is, amely folytán a büntető eljárás ideális célja, az igazságos és célját betöltő büntetés kiszabása nem teljesülhetett”.¹²⁰ Ez az értelmezés határozza meg az elévülés korlátait a magyar jogban, iránymutatást nyújt a jogalkotónak, ugyanakkor figyelmeztet a túlzottan szigorú büntetőjogszabályok alkotásának elkerülésére.

I 12 EBH2008. 1764. (Legf. Bír. Bfv. III. 405/2007.)

I 13 BH2007. 363. (Pécsi Ítéltábla Bhar. II. 17/2007.)

I 14 BH1998. 162. (Legf. Bír. Bfv. III. 1143/1997.)

I 15 BH2005. 378. (Legf. Bír. Bfv. III. 1130/2004.)

I 16 BH2003. 99. (Legf. Bír. Bfv. III. 2524/2001.)

I 17 BH2009. 366. (Legf. Bír. Gfv. IX. 30.128/2008.)

I 18 BH2008. 337. (Legf. Bír. Bfv. 442/2007)

I 19 I/2005 BJE (III. 7.)

I 20 9/1992 (I. 30.) AB határozat, (ABH 1992, 59, 70)

3. táblázat Az elévülés miatt lezárt nyomozásokkal és bírósági eljárásokkal kapcsolatos adatgyűjtés¹²¹

Bűncselekmények	Az elévülési idő miatt lezárt nyomozások	A lezárt nyomozások összesített száma (vádemelekések nélkül)	Vádemelések száma	2/3 oszlop %	Az elévülés miatt lezárt büntető-eljárások	A lezárt tárgyalások és elítélések száma (elítéltek száma)	6/7 oszlop %
2009							
Korrupcióval összefüggő bűncselekmények	2	276	961	0,72	3	200	1,5
Bűncselekmények	2097	199348	185005	1,05	444	87743	0,5
2008							
Korrupcióval összefüggő bűncselekmények	10	285	490	3,51	2	242	0,83
Bűncselekmények	108332	375226	191279	28,87	520	88902	0,58
2007							
Korrupcióval összefüggő bűncselekmények	6	254	311	2,36	3	348	0,86
Bűncselekmények	91893	366829	205721	25,05	633	93800	0,67
2006							
Korrupcióval összefüggő bűncselekmények	5	258	423	1,94	10	456	2,19
Bűncselekmények	36556	207570	220943	17,61	776	102037	0,76
2005							
Korrupcióval összefüggő bűncselekmények	46	414	857	11,11	8	502	1,59
Bűncselekmények	5763	99512	217536	5,79	1034	104261	0,99

4. Helyes gyakorlatok, gyenge pontok, ajánlások és érdekeltek

A kutatás eredménye az, hogy az elévülésre vonatkozó magyarországi szabályozás nem igényel javítást, a jogszabályi rendelkezések következetesek és átfogóak. Ugyanakkor az is kiderült, hogy a Legfelsőbb Bíróság általában tágítja az elévülés megszakadásának lehetőségeit. Mindent összevéve a korrupcióval összefüggő bűncselekmények nyomozását nem akadályozzák az elévülésre vonatkozó rendelkezések, azonban más tényezők problémákat okozhatnak.

A korrupcióval összefüggő bűncselekmények felderítését a nyomozó hatóságok és a felügyeleti feladatokat ellátó hatóságok jobb együttműködésével, valamint a nyomozó hatóságok nemzetek feletti szinten való jobb együttműködésével kellene javítani. A korrupcióval összefüggő bűncselekmények feljelentését egyrészt a függőségi viszonyok, illetve a személyes érdekek, másrészt pedig a becsületesség kultúrája (vagy annak hiánya) határozza meg. Továbbá azon múlik, hogy megvan-e az abba vetett bizalom, hogy a hatóságok ténylegesen nyomozni fognak-e az ilyen bűncselekmények kapcsán, illetve lefolytatják-e a büntetőeljárást. E kérdések kezelése nélkül nem lehetséges a helyzet javítása.

¹²¹ Az e táblázatban szereplő korrupcióval összefüggő bűncselekmények a vesztegetés és a befolyással üzérkedés bűncselekményeket is tartalmazzák (részletekért lásd az 1. táblázatot).

Mivel a korrupcióval összefüggő bűncselekmények gyakran kapcsolódnak gazdasági bűncselekményekhez, az utóbbiak nyomozása és üldözése terén tett erőfeszítések fokozása segíthet a korrupció elleni küzdelemben. Más bűncselekményekhez hasonlóan a jobb személynzeti és technikai erőforrások segíthetik a rendőrség és az ügyészség gazdasági bűnözési és korrupcióellenes részlegeinek munkáját.

A rendőrség és az ügyészség nyomozati szempontból való függetlenségét meg kell erősíteni, annak érdekében, hogy „a büntetőjog és büntetőpolitika valós esetekre való alkalmazásával kapcsolatos döntéshozatal semleges, továbbá politika- és önkényességmentes legyen”.¹²²

Megjegyzendő, hogy az elévülési idővel, és a büntetőeljárások lezárásának más okaival kapcsolatban részletes statisztikák állnak rendelkezésre, így az ügyészség képes egyfajta minőségi ellenőrzést gyakorolni a nyomozó hatóságok munkája felett (lásd 1. és 2. melléklet).

5. Hivatkozások és források

Törvények:

- A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény
- A Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény
- A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény
- A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény
- A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény
- Az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény
- A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény
- Az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1997. évi LXVIII. törvény
- A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény
- A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény
- A Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény
- A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény

Az Alkotmánybíróság határozatai:

- 53/1992. (X. 29.) AB határozat, (ABH 1992, 261, 263.)
- 9/1992 (I. 30.) AB határozat, (ABH 1992, 59, 70)

Bírósági határozatok:

- BH2008. 204. (Legf. Bír. Bfv. I. 397/2007.)
- EBH2008. 1764. (Legf. Bír. Bfv. III. 405/2007.)
- BH2007. 363. (Pécsi Ítéltábla Bhar. II. 17/2007.)
- BH1998. 162. (Legf. Bír. Bfv. III. I 143/1997.)
- BH2005. 378. (Legf. Bír. Bfv. III. I 130/2004.)
- BH2003. 99. (Legf. Bír. Bfv. III. 2524/2001.)
- BH2009. 366. (Legf. Bír. Gfv. IX. 30.128/2008.)
- BH2008. 337. (Legf. Bír. Bfv. 442/2007)
- I/2005 BJE (III. 7.)

Hivatkozások és források:

- Bíró György, Az elévülés intézménye, in 2 *Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica*, 2008, 541-557.o.
- Bíró Vilmos, A kártérítési igény és kereset elévülése a fegyelmi eljárásból folyóan, in I *Jogtudományi közlöny*, 1902, 8-9. o.
- Csukássy Károly, A büntetőjogi elévülés kérdése és a “Praxis Criminalis”, in I6 *Jogtudományi közlöny*, 1871, 124-126. o.

¹²² Timothy Waters, Overview, in *Promoting Prosecutorial Accountability, Independence and Effectiveness, Comparative Research*, 26, (2009)

- Fekete Ödön, Az elévülés megelőzése bűnügyekben, in 52 *Jogtudományi közlöny*, 1897, 416-417. o.
- Friedmann Arthur, A büntetőjogi elévülésről tekintettel az új magyar fenyítőtörvényjavaslatra 37, 39, 41, 43, 45, 46 *Jogtudományi közlöny*, 1876, 359, 379-381, 396-398, 416-417, 437, 443-445. o.
- Kőnig Vilmos, Harminczkétéves elévülés és az új perrendtartás, in 51 *Jogtudományi közlöny*, 1910, 444-445. o.
- Nagy Árpád, Büntetőjogi elévülés és újrafelvétel, 20 *Jogtudományi közlöny*, 1891, 155-156. o.
- Reichard Zsigmond, A büntetőjogi elévülés kérdéséhez, in 37 *Jogtudományi közlöny*, 1895, 293-294. o.
- Reichard Zsigmond, Az elévülés kérdéséhez, in 52 *Jogtudományi közlöny*, 1904, 432-433. o.
- Reichard Zsigmond, Perújítás és elévülés, in 51 *Jogtudományi közlöny*, 1907, 443-444. o.
- Reinitz József, A büntetőjogi elévülés, in 6-7 és 9-10 *Jogtudományi közlöny*, 1876, 45-48., 53-54., 74-76., 85-86. o.
- Szűcs András, A közérdekű munka elévülésével kapcsolatos egyes értelmezési kérdésekről, in 3 *Ügyészek lapja*, 2007, 15-20. o.
- Veszprémi Bernadett, Az államigazgatási jogkörben okozott kár szabályozási kérdései [Issues of regulation of caused within the jurisdiction of government administration], in 1 *Glossa Iuridica*, 2009, http://www.glossaiuridica.hu/gi0901/alk/gi0901_alk_vezpremi_bernadett.pdf

Interjúalanyok:

- ügyvéd 1., nagy ügyvédi iroda
ügyész, Legfőbb Ügyészség
bíró 1., Magyar Bíróképző Akadémia
rendőr, Nemzeti Nyomozóiroda Korruptió elleni osztály
rendőr, Nemzeti Nyomozóiroda Korruptió elleni osztály
A Szociális és Munkaügyi Minisztérium Humán Erőforrás Főosztálya – telefonon konzultáltunk, de utóbb elérhetetlenné vált
bíró 2., Fővárosi Bíróság
kutató, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőeljárásjogi Tanszék
ügyvéd 2., nagy büntetőjogi iroda
oknyomozó újságíró
ügyvéd 3., kis iroda (korábban ügyész volt)

